

Imiesłowy i ich rodzaje

Materiał zawiera: 2 ilustracje, 9 ćwiczeń interaktywnych, 2 ćwiczenia otwarte.

Wyjaśnienie, czym są imiesłowy, rodzaje imiesłowów (przymiotnikowe i przysłówkowe), typy imiesłowów przymiotnikowych (czynnych i biernych), wzorce odmiany w tworzeniu form imiesłowów przymiotnikowych czynnych i biernych.

Zasób zawiera także zbiór ćwiczeń interaktywnych polegających na rozpoznawaniu i tworzeniu form imiesłowu przymiotnikowego czynnego i biernego.

Zasób zawiera zasady tworzenia imiesłowów przymiotnikowych czynnych i biernych oraz imiesłowów przysłówkowych współczesnych i uprzednich.

Zasób zawiera: informacje o pisowni "nie" z imiesłowami; ćwiczenie polegające na przeredagowaniu tekstu i zastosowaniu odpowiednich imiesłowów; ćwiczenie polegające na ułożeniu zdań na ułożeniu zdań z przeczeniem "nie" w imiesłowach; zestaw siedmiu ćwiczeń interaktywnych (rozpoznawanie typu imiesłowów, tworzenie imiesłowów, wskazywanie czasowników, od których nie można utworzyć imiesłowu biernego, uzupełnianie zdań imiesłowami, określenie, typów i rodzajów imiesłowów wyróżnionych w zdaniach, ćwiczenie słowa kluczowe).

Imiesłowy i ich rodzaje

Imiesłowy

Źródło: Pixabay, fotografia barwna, domena publiczna.

Imiesłowy

Wśród nieosobowych form czasownika obok bezokoliczników (np. pisać, wołać) i form zakończonych na -no i -to (np. zamknięto, zbudowano) wyróżniamy także imiesłowy:

- **imiesłowy przymiotnikowe** (np. malujący, malowany, namalowany);
- **imiesłowy przysłówkowe** (np. malując, namalowawszy).

Imiesłowy przymiotnikowe

Imiesłowy przymiotnikowe to nieosobowe formy czasownika, które odpowiadają na pytania: jaki?, jaka?, jakie? oraz odmieniają się przez przypadki, liczby i rodzaje.

W odróżnieniu od przymiotników nie oznaczają one stałej cechy (np. malowniczy), ale cechę wynikającą z aktywnej czynności (np. malujący – ktoś, kto maluje). Wyróżniamy dwa typy imiesłów przymiotnikowych:

- **imiesłowy przymiotnikowe czynne** – formy zakończone na **-ący, -ąca, -ące**, np. **piszący, pisząca, piszące** – „ktoś, kto pisze”;
- **imiesłowy przymiotnikowe bierne** – formy zakończone na **-ny** lub **-ty**, np. **napisany** – „taki, który ktoś napisał”; **zdarły** – „taki, który ktoś zdarł”.

Odmiana imiesłowu przymiotnikowego czynnego **malujący** i imiesłowu przymiotnikowego biernego **namalowany**

	Liczba pojedyncza		Liczba mnoga	
Przypadek	Rodzaj męski		Rodzaj męskoosobowy	
M.	malujący	namalowany	malujący	namalowani
D.	malującego	namalowanego	malujących	namalowanych
C.	malującemu	namalowanemu	malującym	namalowanym
B.	malującego	namalowanego	malujących	namalowanych
N.	malującym	namalowanym	malującymi	namalowanymi
Msc.	malującym	namalowanym	malujących	namalowanych
W.	malujący	namalowany	malujący	namalowani

Ćwiczenie 1

Zaznacz właściwy rodzaj imiesłowu przymiotnikowego.

Imiesłów	Imiesłów przymiotnikowy czynny	Imiesłów przymiotnikowy bierny
podarty	☐	☐
rzucony	☐	☐
wołający	☐	☐
wspomniany	☐	☐
szczekający	☐	☐
uszyty	☐	☐
mówiący	☐	☐
zmazany	☐	☐

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Uzupełnij tabelę brakującymi formami bezokoliczników lub imiesłówów.

Czasownik w formie bezokolicznika	Imiesłów przymiotnikowy czynny zakończony na "-ący"	Imiesłów przymiotnikowy bierny zakończony na "-ny" lub "-ty"
Wzór: pisać	piszący	pisany
tańczyć		
	wołający	
		pruty
		karany
liczyć		
	śpiewający	

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Przyporządkuj podane wyrazy do odpowiednich kategorii.

Imiesłów przymiotnikowy

Przymiotnik

gorący

pisany

wyidealizowany

robotny

zaczerwieniony

idealny

robiący

idealizujący

pisemny

rozgorączkowany

czerwony

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ważne!

Imiesłowy przymiotnikowe czynne można utworzyć wyłącznie od czasowników, które mówią o czynności powtarzającej się i niezakończonej (są to czasowniki, które mają aspekt niedokonany), np. piszący (pisałem wczoraj – piszę teraz – będę pisał jutro).

Imiesłowy przymiotnikowe bierne można utworzyć jedynie od wybranych czasowników – niedokonanych i dokonanych, ale tylko takich, które mają stronę czynną i bierną, np. robiony (robić – czasownik niedokonany), zrobiony (zrobić – czasownik dokonany).

Imiesłowy przysłówkowe

W tekstach pisanych – rzadziej w języku mówionym – pojawiają się imiesłowy przysłówkowe.

Imiesłowy przysłówkowe to nieosobowe formy czasownika, które w zdaniu nazywają dodatkową czynność towarzyszącą czynności wyrażonej przez osobową formę czasownika, np. ***Idąc** drogą, podziwiał wiosenną przyrodę. **Przeczytawszy** książkę, odłożył ją na półkę.*

Imiesłowy przysłówkowe tak jak przysłówki nie podlegają odmianie. Wyróżniamy dwa rodzaje tych imiesłówów:

- **współczesny** – zakończony na **-ąc**, np. wołając, pisząc, mówiąc;
- **uprzedni** – zakończony na **-wszy** (po samogłoskach np. wróciwszy, napisawszy) lub na **-wszy** (po spółgłoskach np. zmókłszy, przyszedłszy).

Imiesłowy przysłówkowe współczesne tworzymy od czasowników niedokonanych (np. malować – malując), natomiast imiesłowy przysłówkowe uprzednie tworzymy od czasowników dokonanych (np. namalować – namalowawszy).

Ćwiczenie 4

Uzupełnij tabelkę. Od czasowników dokonanych utwórz imiesłowy przysłówkowe uprzednie, a następnie czasowniki niedokonane i od nich – imiesłowy przysłówkowe współczesne.

Czasownik dokonany	Imiesłów przysłówkowy uprzedni (-wszy / -wszy)	Czasownik niedokonany	Imiesłów przysłówkowy współczesny (-ąc)
napisać			
namalować			
zbudować			
przyjść			
zagrać			
przeliczyć			

Ćwiczenie 5

Uzupełnij tabelę. Od podanych bezokoliczników utwórz możliwe formy imiesłów. Tam, gdzie nie da się utworzyć imiesłowu, wpisz – brak.

Czasownik	Imiesłów przysłówkowy współczesny	Imiesłów przysłówkowy uprzedni
zawołać		
wracać		
czytać		
leczyć		
napisać		

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zadaniowo

Ćwiczenie 6

Wskaż czasowniki, od których nie można utworzyć imiesłówów przymiotnikowych biernych (z końcówką -ny, -ty).

czekać ☐	myśleć ☐	oddawać ☐	przepisać ☐	spać ☐	zapłacić ☐
marzyć ☐	liczyć ☐	skakać ☐	wymawiać ☐	mówić ☐	dziękować ☐
podziękować ☐	śnić ☐	patrzeć ☐			

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Podany niżej tekst przeredaguj tak, aby nie było w nim powtórzeń. Zastąp podkreślone fragmenty zdań imiesłowami przymiotnikowymi i wpisz je w puste miejsca.

W sobotę poszedłem na film, który polecił mi kolega. Był on ekranizacją książki, którą przeczytałem niedawno. Film, który obejrzałem, bardzo mi się spodobał. Zarówno książka, jak i jej filmowa adaptacja poruszają problemy, które dotyczą młodych ludzi.

W sobotę poszedłem na film przez kolegę. Był on ekranizacją książki niedawno. film bardzo mi się spodobał. Zarówno książka, jak i jej filmowa adaptacja poruszają problemy młodych ludzi.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 8

Uzupełnij zdania podanymi poniżej imiesłowami przysłówkowymi.

chłopcem, lubiłem czytać książki przygodowe. różne niesamowite historie, marzyłem, że jestem ich bohaterem. Pochłaniałem powieści, się od nich oderwać. dwanaście lat, zacząłem pisać swoje pierwsze opowiadanie. Teraz jestem pisarzem i , staram się pamiętać, by czytelnicy moich powieści czuli się tak jak ja niegdyś. utwór, dam go najpierw do przeczytania mojemu synowi i czekam na jego uwagi.

nie mogąc

Skończywszy

Poznając

pisząc

Napisawszy

Będąc

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Błazen

Źródło: Pixabay, fotografia barwna, domena publiczna.

Ćwiczenie 9

Ułóż cztery zdania z imiesłowami do ilustracji przedstawiającej błazna.

Ćwiczenie 10

Zaznacz w tabeli, jaki imiesłów został podkreślony w każdym zdaniu.

Zdania	Imiesłów przymiotnikowy czynny	Imiesłów przymiotnikowy bierny	Imiesłów przysłówkowy współczesny	Imiesłów przysłówkowy uprzedni
Wczoraj, <u>siedząc</u> na ławce w parku, marzyliśmy o wakacjach.	☐	☐	☐	☐
<u>Zatrzymawszy</u> się na chwilę, wyczyściłam lusterko w samochodzie.	☐	☐	☐	☐
Znalazłem właśnie list <u>napisany</u> przez ciebie, kiedy byliśmy młodzi.	☐	☐	☐	☐
Głos <u>wołającego</u> na pustyni może być krzykiem słyszalnym nawet w Stanach Zjednoczonych.	☐	☐	☐	☐
Wszystkie prace plastyczne zostały <u>nagrodzone</u> przez jury.	☐	☐	☐	☐
<u>Czekając</u> na autobus, przez chwilę rozmawiałam z kolegą.	☐	☐	☐	☐
Widzieliśmy artystę <u>fotografującego</u> stare uliczki miasta.	☐	☐	☐	☐

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zapamiętaj!

Imiesłowy przysłówkowe z przeczeniem „nie” piszemy zawsze **rozdzielnie**, np. nie pisząc, nie napisawszy.

Imiesłowy przymiotnikowe z przeczeniem „nie” piszemy **łącznie**, np. niemający, niewykonany, niewykryty.

Ćwiczenie 11

Ustal, czy przeczenie „nie” należy zapisać łącznie czy oddzielnie z poniższymi wyrazami, a następnie ułóż z nimi zdania, stosując poprawną pisownię partykuły „nie” z imiesłowami: pracująca, przeczytany, namalowany, posprzątany, zjadłszy, spojrzawszy.